

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

Causæ propter quas differri vel omitti possit Restitutio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

ditoribus intra annum à die scientiæ *ibid. num. 27.*

100. Petes, utrum debitor qui non est creditoribus solvendo, peccat contra iustitiam, & teneatur ad restitutionem damni quod passi sunt creditores, eo quod debitor repudiaverit legatum vel hereditatem, qua non repudiata satisfecisset creditoribus? Resp. in foro conscientiæ peccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem damni, quia censetur respicere media ad satisfaciendum. *ibid. num. 36.*

Causa propter quas differri vel omitti possit restitutio.

102. Damnum ipsius creditoris vel tertiæ personæ est causa sufficiens ad differendam restitutionem. Propterea quando restitutio creditur futura graviter perniciosa ipsi creditori, vel quando creditur allatura nocumentum alteri, differri potest in tempus congruum & magis opportunum. Hinc sequitur, me posse, imò etiam teneri denegare alteri gladium apud me depositum, petenti ad se vel alterum occidendum; & eum posse restitutionem differre qui commutato accepit equum, quem novit statim à furibus surripendum. *ibid. q. ult. punct. 1. n. 1. 2. & 3.*

103. Potestne, vel teneturne debitor restituere rem, quæ scit suum creditorem abusurum? Resp. quando creditor abusurus est tantummodo in suum detrimentum, ex. gr. in ludos, ebrietates, meretrices, &c. debitorem posse, & teneri restituere præmissa correctione ne abutatur; secus si creditor abusurus sit in detrimentum & injuriam tertiæ. *ibid. nu. 4.*

104. Præterea causa sufficiens ad differendam restitutionem, est incommodum & damnum quod debitor longe minus patitur statim restituendo, quam patiatur creditor ex dilatione restitutionis. hoc tamen intellige de damno distincto à re ipsa restituenda. *ibid. num. 11.*

105. Hinc patet à fortiori debitorem posse restitutionem differre ob vitandum magnum & probabile periculum salutis animæ suæ & suorum: neque tenetur debitor restituere bona inferioris ordinis cum notabili jactura bonorum superioris ordinis; idcirco femina quæ suscepit filium ex adulterio, non tenetur manifestare suum adulterium ad impediendum damnum filiorum legitimorum, si ex ea manifestatione periculum incurrat vitæ vel famæ, quæ enumerantur inter bona superioris ordinis. Debet tamen fieri restitutio

in tali casu per Confessarium, si hoc modo restituendo non
esset periculum infamiae, vel corporis. *ibid. numer. 12.*
Et seq.

106. Item debitor potest licite differre restitutionem,
quando eam praestare non potest, nisi cadat à proprio statu
iuste acquisito, etiamsi debitum contraxerit ex delicto; ut
ex comessationibus, ludis, scortis, &c. neque Confessarius
eum ita cogere debet ad restitutionem, ut ex tali restituti-
one debitor cogatur emendicare; debet tamen aliquid de vi-
ctu suo & vestitu detrahare, ut restituat quantum potest
salva decentia status bona fide acquisiti. *ibid. num. 24. Et 25.*

107. Impotentia debitoris ad solvendum est similiter cau-
sa sufficiens differendae restitutionis, quia impossibile non
est obligatio. Ad hanc causam revocari potest necessitas ex-
trema debitoris; imò etiam necessitas gravis, modo credi-
tor non existat in pari necessitate. Adverte tamen rem acce-
ptam in extrema necessitate, sed adhuc extantem post ne-
cessitatem, transacta necessitate restituendam esse. *ibid. nu.*
30 32. Et 34.

108. Cessio bonorum est adhuc causa sufficiens differen-
di restitutionem; quando quidem is qui cessit bonis, censetur
esse impotens ad satisfaciendum debitis existentibus post
cessionem. Qui cogitur cedere bonis suis, potest absconde-
re & retinere quantum necesse est ad tenuem sui & eorum
quos alere tenetur sustentationem, juxta suum statum. *ibid.*
num 36. Et 37.

109. Omitti autem potest restitutio vel obtenta remis-
sione debiti, modo facta sit omnino libere, nec sit à jure im-
pedita, vel facta compensatione servatis debitis conditioni-
bus ad justam compensationem requisitis, vel per composi-
tionem obtentam à Summo Pontifice, quando ignoratur
cui facienda sit restitutio, vel per praescriptionem legitimam
ibid. punct. 2. num. 1 10. 27. Et 29.

110. Debitor excusaturne à restitutione ob ingressum in
religionem? Respond debitorum non posse ingredi religio-
nem, quando praevidet fore, ut ingrediendo nequeat satisfac-
cere creditoribus, quibus satisfaceret manendo in saeculo,
sive sit debitor ex contractu, sive ex delicto. Ratio est, quia
obligatio iustitiae praefertenda est consilio: religio autem est
d. consilio. *ibid. §. 1. num. 1.*

111 Debitor potestne ingredi religionem, quando dubitat

an manendo in sæculo satisfactorius sit creditoribus. Non potest, quia possessio stat pro debitoribus; secus dicendum si agatur tantum de promisso obsequio adimplendo, potest enim ingredi religionem ante illius adimplentionem; & hoc verum est, etiam si promissioni additum sit iuramentum, neque ingrediens religionem in prædicto casu, tenetur ad satisfacienda damna quæ ex illa promissione non adimpleta obveniunt promissario, quamquam si adimpletio promissionis sit actus compatibilis cum religione, tenetur promittens eam adimplere etiam existens in religione. *ib. n. 3. & seq.*

112. Debitor qui religionem ingressus est ante præstitam satisfactionem, quam præstare poterat manendo in sæculo, tenetur curare ut suo labore vel arte acquirat bona quibus satisfaciatur, ex gr. scribendo, vel aliquid aliud faciendo, quantum decet statum religiosum & regularem observantiam, interveniente licentia sui Superioris, quam Superior potest & tenetur concedere, ipse conscius erat debitorum, antequam debitorem admitteret ad religionem. Protestatio debitoris ingredientis religionem ante factam restitutionem valida est. Vide motum Pii V. super hac re. *ibidem. num. 7. 8.*

113. Qui alium induxit ad peccatum, vel abduxit à bono opere absque vi vel fraude, non tenetur ex iustitia, sed ex charitate curare, ut à peccato respiscat; secus si per vim, vel fraudem, v. g. falso dogmate induxerit ad peccatum, vel retraxerit à bono opere, v. g. ab ingressu religionis; is enim tenetur ex iustitia vim & fraudem auferre, & curare ut à peccato respiscat, & si commode potest, alium inducere ad religionis ingressum. *tom. 2. de restitutione in particulari, disp. 2. q. 1. punct. unic. n. 1. & seqq.*

A D D I T I O.

De restitutione vid. Joan. Med. Pet. Nav. Lud. Carb. Nav. *lib. 7. Salon. q. 62. art. 2. contr. 1.* Thom. Mercat. Val. Bannet. *Less. l. 2. c. 7. & seq.* Syl. *restitutio. 3. n. 2.* Nav. *l. 1. c. 21.*

Ad restitutionem tenetur & medicus, & advocatus, & confessor, ex negligentia, quæ damnum dedit iis, quorum causam agebant. Nam confessor, qui damnum dedit cui restituendum erat, non monendo restituere, non ei tenetur, causa enim non ejus, sed pœnitentis agit, quidam putant te-

neri, si ex crassa ignorantia dixit, ne restitueret. *Confessor*)

Syl. l. c. Si ex crassa) vid. Nav. c. 17. n. 22.

Restituere non tenetur, qui sine vi & fraude impedivit liberam donationem, aut collationem beneficii, ad quod nondum erat jus acquisitum. Aut qui testamentum curavit mutari, etiam dolo, nondum enim per illud acquisitum jus, secundum quosdam; at alii merito istum teneri dicunt, quia contra justitiam faciens læsit. Vid. Salon. l. c. *controv.* 25 Joan. B. Corr. q. 116. Sot. l. c. art. 3. *prop. fin.* Nav. c. 17. n. 70. Covarr. *reg. peccatum.* 2. p. §. *in fin.* Adria. *de restitut.* Palud. 4. *dist.* 15. q. art. 2. Sylv. *rest.* 3 D. Thom. Cajet. 2. 2. q. 62. art. 2. *ad 4.* Vid. Tol. lib. 5. c. 19. *Testamentum*) Navar. l. c. Cord. q. 100. *At ali.*) Cov. Joan. B. Corr. l. c. vid. Mercat. *de rest.* c. 17. Nav. l. c.

Qui vulneravit, non tenetur de fœditate relicta à vulnere, sed sed de damno, atq; injuria. Navarr. c. 15. n. 22. Sed Sot. l. c. art. 3. col. 13. deformitatem in mutilo repensandam putat. Scot. d. 13. q. 3. Palud. *ibid.* q. 2 pro ablata vita, & pro mutilatione, præter damna, satisfaciendum putat. Sot. l. c. sol. 19. veniæ petitione, aut alia arbitraria pœnitentia satisfaciendum ait. vid. Bannes. l. c. *dub.* 4.

Nec qui bona fide fecit, tenetur ad damnum inde secutum.

Nec meretrix mendaciis usitatis multa extorquens. Sot. l. c. q. 7. art. 1. col. 9. Bannes l. c. art. 1. *dub.* 5. Nav. c. 17. nu. 41. *in fin.* At si fraude usa esset, dicens, se esse virginem, aut à viro principe tantum cognitam, teneretur. Lopez p. 1. cap. 96. Sot. Sanchez l. c. Cajet. 2. 2. q. 62. art. 1. *ad 2.* Lopez l. c. cum Cajet. *in summ.* non communibus, sed importunis mulierum blanditiis extorta, restituenda esse ait.

Nec qui in extrema necessitate sua & creditoris, sibi retinuit; id quod quidam extendunt etiam ad uxoris aut filiorum extremam necessitatem Sot. l. c. col. 19. Scot. & Rich. in pari necessitate creditori à debitore, dum agitur de vitæ periculo, restituendum putant. Contrarium probabilius putat Sot. l. c. cum D. Thom. & Cajet. & problema putat de patre & creditore. l. c. Leg. P. N. lib. 4. c. 4. n. 2. 5. *de restit.*

De ordine restitutionis P. N. l. c. ult. Nav. c. 17. num. 47. *Med. de restit. quest.* 2. Angl. 2. p. Flor. C. Ant. 2. p. tit. 2. c. 7. §. 3. Sylv. *restitutio.* 7 Tol. l. c. c. 25. Carb. *de restit.* Lopez p. 1. c. 111. Ang. *restitutio.* 2. n. 10. Lest. l. c. c. 19. d. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

In debitis ejusdem ordinis, ceteris paribus, solvenda priora,

ra, alioqui majori damno prius occurrendum. *Priore*) Vid. Sylv. *restitutio* 6. § 5.

Restituendum, quantum acceptum est, nam restitutio ad æqualitatem reducit, S. Thom. *q. 62. art. 3.*

Statuta regionum, aut civitatum de ordine restitutionis, contra jus naturale non valent. P. N. *l. 4. c. n. 18.* ex Cajet.

Reus.

Vide v. *Accusator.*

S.

Sabbatum.

Vide v. *Decalogus.*

Sacramentum.

Vide v. *Baptismus, Confirmatio, &c.*

Sacramentum est signum sacrum non solum significans, verum etiam infallibiliter efficiens rem sacram, sanctificantem homines.

Sacramentum non est ens rationis, quia vim habet efficiendi & significandi, etiam nullo cogitante intellectu, differtque sacramentum à sacramentalibus, quod illa suo modo præcise, & per se, & ex opere operato non conferant gratiam sacramentum vero ex sua natura infallibiliter producit gratiam in suscipiente, nisi ponatur obex. Differt adhuc sacramentum à sacrificio ut sic, quod sacrificium institutum sit ad indicandum divinam excellentiam, non vero ad sanctificantem. *tom. 1. de Sacramentis in genere, disp. 1. q. 1. punct. 1. n. 1. & seq.*

2. Tripliciter sacramentum dici potest signum, videlicet rememorative, ut passionis; demonstrative, ut gratiæ; & prognostice, ut gloriæ.

De ratione sacramenti est, ut sit signum, similitudine representans id quod significat. *ibid. n. 7. & 8.*

3. Sacramenta novæ legis septem esse docet Concilium Tridentinum; Baptismum scilicet, Confirmationem, Eucharisti-